

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

_____ (назва інституту/факультету)

Кафедра _____

_____ (назва кафедри)

СИЛАБУС навчальної дисципліни

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

Актуальні питання історії та культури України

Освітньо-професійна програма _____

_____ (назва програми)

Спеціальність __035.01 Філологія (Українська мова та література),_061

«Журналістика» _____

_____ (вказати: код, назва)

Галузь знань _____

№03 гуманітарні науки _____

_____ (вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти __перший
бакалаврський) _____

_____ (вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

__філологічний

_____ (назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ українська

_____ (вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: Филипчук Олександр Михайлович,
кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України
Oleksandr Fylypchuk,
Candidate of Historical Sciences, Assistant professor

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

[http://www.histukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3030\]\[caf_pers_id\]=1181&commands\[3030\]=item](http://www.histukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3030][caf_pers_id]=1181&commands[3030]=item)

Контактний тел.

0990530901

E-mail:

o.fylypchuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=765>

Консультації

Очні консультації: за попередньою домовленістю.
(четвер та п'ятниця з 13:00 до 14:00).

Навчальний курс «Актуальні питання історії та культури України» є обов'язковою дисципліною для студентів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Термін навчання 1/2 семестр, загальна кількість годин та кредитів ECTS: 150/5 кредити.

Короткий опис курсу: навчальний курс «Актуальні питання історії та культури України» є вступом до важливих проблем і тем української історії, де велика увага приділена культурним аспектам минулого.

1. АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Оновлення історичної науки, яке стало особливо критичним в останні десятиліття, привело до суттєвої зміни інструментарію та ремесла історика. Зокрема, подолання цієї довготривалої кризи поставили із усією гостротою немалу кількість разючих і складних запитань до основ історичного знання. У цьому контексті, лінгвістичний поворот та «нова історична наука» справили справжню революцію в оновленні історичної науки, в центрі котрої залишається індивід. Цей інтерес не зводиться традиційно до вивчення політичних біографій, але охоплює усю сукупність історичного минулого ранньомодерної та модерної України. На цьому тлі, особливо доречний давно практикований міждисциплінарний синтез (історії та філології), який виходить за межі традиційних напрямів історіографії. Виокремлення ключових аспектів минулого у формі вибраних історіографічних дискусій різних національних шкіл надає нової перспективи для простеження політичної, економічної та культурної історії України. До того ж сьгоднішні дискусії висувають на перший план системне і масштабне переосмислення української історії та культури. Розглянута в часі довгої тривалості, історія України особливо потребує нового перечитання та концептуальної ревізії. Перш за все, це стосується створення нового наративу ключових подій та переосмислення середньовічного та ранньомодерного минулого для створення сучасної української нації. Розглядаючи минуле усіх народів, які проживали на території нинішньої України від середніх віків до недавнього минулого, навчальний курс пропонує мультиетнічний підхід до вивчення історії. Останнє, дозволить відійти від традиційного наративу, натомість дозволить зосередити увагу на спадщині усієї території сучасної України.

2. МЕТА:

- ознайомити студентів з найбільш важливими дискусіями над історичними проблемами з історії та культури України;

- вимагати необхідного засвоєння ними програмного, усвідомлення впливу індивіда на історію та історичний процес в цілому і, загалом, на зміни у історичному та культурному ландшафті;
- навчити студентів використовувати історичні джерела у широкій перспективі, приділяючи увагу насамперед першоджерелам, вивчення яких дозволить краще зрозуміти та усвідомити зміни історичного процесу, так й прослідувати його сприйняття сучасниками. Опанування практики прочитання історичних джерел разом із використанням спеціальної літератури дозволить не лише засвоїти основи навчального курсу, але дасть необхідне вміння й для самостійного вивчення окремих проблем історії та культури України.

3. ПРЕРЕКВІЗИТИ

Навчальний курс: *Історія української культури*

Навчальний курс: *Основи наукових досліджень*

Навчальний курс: *Історія журналістики*

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- застосувати історико-філологічні методи внутрішньої та зовнішньої критики середньовічного джерела;
- демонструвати дослідницькі навички стосовно окремих питань середньовічного та ранньомодерного та модерного минулого України.
- надати студентам всебічне уявлення про ранньомодерну та модерну історії України;
- надати студентам основні методи вивчення історичного джерела;
- сформувати у студентів вміння критично міркувати про природу історії; зокрема, як ми розуміємо і репрезентуємо людей і події в минулому;
- навчити студентів готувати спеціальні роботи присвячені окремим подіями та індивідам;
- прищепити студентам уміння критично аналізувати, інтерпретувати та прочитувати вибрані (ключові) аспекти минулого в широкій перспективі;
- навчити студентів критичного осмислення історіографічного процесу, в тому числі, відмінних історіографічних шкіл та напрямів.

ЗНАТИ:

- знати основні історичні етапи розвитку предметної області;
- знати історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів;
- знати та розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки;
- знати та розуміти минуле для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ВМІТИ:

- уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності;
- уміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії;
- уміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел;
- характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів;
- створювати тексти та короткі описи (есе) на підставі історичної інформації, які можуть бути використані в журналістиці.

Програмні компетентності:

ЗК1 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій

ЗК2 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ФК8. Здатність орієнтуватися у передовому вітчизняному та світовому досвіді щодо створення інформаційної продукції.

ФК12 Здатність використовувати знання з історії та теорії видавничої справи при створенні видавничого продукту.

РН1 Застосовувати знання з суспільних наук у визначенні своєї громадянської позиції, моделей поведінки, у міжкультурній комунікації, у професійній діяльності.

РН3 Використовувати державну мову в професійній діяльності

- 5. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
- 5.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни Актуальні питання історії та культури України													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю		
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання	
Денна	2	1			3	30			15		101	4	Екзамен
Заочна	2	1			3	8			4		134	4	Екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
	45	30	15										

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі:					Усього	у тому числі:				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
<u>Змістовий модуль 1. Середньовічна та ранньомодерна історія України</u>												
Тема 1. Що є історія України?		2	2			4		0,5				7
Тема 2. Рання Русь: від набігів вікінгів до держави		2	1			4		0,5	1			9
Тема 3. Створення		2	1			4		0,5				7

християнської Русі												
Тема 4. Світ Русі: історія, культура, пам'ять		2	2			4		0,5				8
Тема 5. Галицько-Волинське князівство і середньовічна Європа		2	2			4		0,5				9
Тема 6. Індивіди та ідентичності: створення рутенської нації (ранньомодерна Україна)		2	2			5		1				7
Тема 7. Політичні світи гетьмана Богдана Хмельницького		2	4			5		0,5	1			7
Разом за ЗМ 1		14	14			30		4	2			54
<u>Змістовий модуль 2. МОДЕРНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ</u>												
Тема 1. Козацький міт в українській культурі		2	4			4		0,5				6
Тема 2. Історія і націотворення в добу імперій		2	2			3		0,5				6
Тема 3. Забута війна в Україні: Перша світова війна та українська історична наука		2	2			4		0,5				6
Тема 4. Великий Голод (Голодомор) у радянській Україні:		2	1			3		0,5	1			6

минуле і поточна історія											
Тема 5. Великий терор в у радянській Україні: минуле і пам'ять про нього		2	1			3		0,5			6
Тема 6. Голокост в Україні		1	1			3		0,5			6
Тема 7. Українсько-польські етнічні чистки 1943 року («Волинська різанина»).		1	1			3					6
Тема 8. УПА: історія і міти		1	2			3		0,5			6
Тема 9. Радянське минуле та українська історія: новий наратив історії та культури України		2	2			4		0,5			6
Разом за ЗМ 2		16	16			30		4	2		54
Усього годин		30	30			60		8	4		108

5.3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	<i>Про управління імперією імператора Костянтина VII Багрянородного як джерело з історії Русі</i>
2	Християнізація Русі: погляд з Константинополя
3	Іпатіївський літопис та його роль в історії України
4	Густинський літопис та ранньомодерне історіописання
5	Пам'ять про києво-руське минуле в творах іноземців
6	Пам'ять про галицько-волинське минуле в ранньомодерній Україні
7	Метаморфози пам'яті про Голокост в Україні

8	Пилип Орлик у світлі його «Діаріуша»
9	Антиєврейське насильство літа 1941 р. в Україні
10	Проект Патріка Дебуа і його джерелознавча цінність
11	Спогади В. Кука як історичне джерело
12	Буковинський курінь у роки Другої світової війни: спогади сучасників
13	Перша світова війна: пам'ять і забуття

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).

МН2 – практичні заняття.

МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН7 – робота з книгою, з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою.

МН8 – комп'ютерні засоби навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебінари і т.п.).

МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

МО8 – іспит.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ (ЕКЗАМЕН)

Поточне оцінювання та 1, 2 модулі (60 балів)								Підсумковий модуль- контроль (екзамен)	Загальна сума
Змістовний модуль 1									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
3	3	3	3	3	3	3	3, (*6)		
Змістовний модуль 2									
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15			
4	3	4	4	3	3	3, (*6)		40	100

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА -ОСНОВНА

1. Бибииков М. *Byzantinorossica. Свод византийских свидетельств о Руси*. Москва: Языки славянской культуры, 2004. Т.1. [Studia philologica].
2. Бибииков М. *Byzantinorossica. Свод византийских свидетельств о Руси*. Москва: Рукописные памятники Древней Руси, 2009. Т.2. Нарративные памятники. [Studia philologica].
3. Бердз Дж. Голокост в Рівному: масове вбивство в Сосонках, листопад 1941 р., пер. з англ. Д. Аладька. Рівне: Волинські обереги, 2017.
4. Беркгоф К. Жнива розпачу: Життя і смерть в Україні під нацистською владою. Київ: Критика, 2011.
5. Блок М., *Апология історії або ремесло історика*. Київ: Laurus, 2018.
6. Бовуа Д. *Битва за землю в Україні: 1863-1914: Поляки в соціо-етнічних конфліктах*. Київ: Критика, 1998.
7. Грицак Я. *Пророк у своїй вітчизні*. Франко та його спільнота (1856-1886). Київ: Критика, 2006.
8. Грицак Я. *Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад*. Київ: Критика, 2011.
9. Гнатюк О. *Відвага і страх*. Київ: Дух і літера, 2015.
10. Грушевський М. Виїмки з жерел до історії України-Руси, Грушевський М. *Твори у 50-ти томах*. Львів: Світ, 2004. Т.6. С. 3-143.
11. *Древняя Русь в свете зарубежных источников: Хрестоматия* / Под ред. Т.Джаксон, И.Коноваловой и А.Подосинова. – Москва: Русский Фонд Содействия Образованию и Науке, 2010. – Т.2. Византийские источники. Сост. М.Бибииков.
12. Каппелер А. *Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності*, пер. з нім. Володимира Кам'янця. Чернівці: Книги – XXI, 2018
13. Кінан Е. Російські історичні міфи. Київ: Критика, 2001.
14. Кузенков П. Поход 860 г. на Константинополь и первое крещение Руси в средневековых письменных источниках, Древнейшие государства Восточной Европы. 2000. Проблемы источниковедения. Москва: Восточная литература, РАН, 2003. С. 3-173.
15. Мельникова Е.А. *Древняя Русь и Скандинавия: Избранные труды*. Москва: Русский фонд Содействия Образованию и Науке, 2011.
16. Назаренко А.В. *Древняя Русь на международных путях: Междисциплинарные очерки культурных, торговых, политических связей IX-XII вв.* Москва: Языки русской культуры, 2001.
17. Назаренко А.В. *Древняя Русь и славяне*. Москва: Университет Дмитрия Пожарского, 2009.

18. Поллак М. *Цісар Америки. Велика втеча з Галичини*. Чернівці: Книги XXI, 2015.
19. Пріцак О.Й. *Походження Русі*. Київ: Обереги, 2003.
20. Толочко О.П., Толочко П.П. *Київська Русь*. Київ: Альтернативи, 1998 [= Серія «Україна крізь віки». Т.4).
21. Толочко А.П. *Очерки Начальной истории Руси*. Київ; Санкт-Петербург: Laurus, 2015.
22. Толочко А.П. *Краткая редакция Правды Руской: происхождение текста*. Київ: Інститут історії України, 2009.
23. Снайдер Т. *Чорна земля. Голокост як історія і застереження*. Київ: Медуза, 2017.
24. Снайдер Т. *Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным*. Київ: Дуліби, 2015 (укр. переклад: Тімоті Снайдер, *Криваві землі. Європа поміж Гітлером та Сталіним*. Київ: Грані-Т, 2011; інший укр. переклад: Тімоті Снайдер, *Криваві землі. Європа між Гітлером та Сталіним*. Київ: Лаурус, 2018).
25. Столярова Л.В., Каштанов С.М. *Книга в Древней Руси (XI-XVI вв.)*. Москва: Университет Дмитрия Пожарского, 2010.
26. Филипчук О.М. *Studia Byzantino-Rossica. Експансія, війна та соціальні зміни*. Чернівці: Книги – XXI, 2013.
27. Филипчук О. *Забутий святий. Князь Володимир Великий між Сходом та Заходом*. Київ: Laurus, 2020 (Серія «Золоті ворота», випуск 8).
28. Франклин С., Шепард Д. *Начало Руси 750-1200*. Санкт-Петербург: Дмитрий Буланин, 2009.
29. Шахматов А.А. *История русского летописания*. Санкт-Петербург: Наука, 2003. Т.1. Повесть временных лет и древнейшие русские летописные своды. Кн.2. Раннее русское летописание XI-XII вв.
30. Шевченко І. *Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку 18 століття*. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014.
31. Яковенко Н. *Нарис історії середньовічної та ранньої модерної України*. Київ: Критика, 2005.
32. Яковлева Т. *Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради»*. Київ: Кліо, 2013.
33. Яковенко Н. *Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст.* Київ: Критика, 2002.
34. Christian Raffensperger, *The Kingdom of Rus'* (Arc Humanities Press, 2017).

35. *A laboratory of transnational history: Ukraine and recent Ukrainian historiography*, ed. G. Kasianov and P. Ther (Budapest; New-York: CEU Press, 2009).
36. Simon Franklin and Jonathan Shepard, *The emergence of Rus 750–1200*, Longman History of Russia (London-New York: Longman, 1996).
37. Serhii Plokhy, *The Cossack Myth: History and Nationhood in the Age of Empires* (Cambridge University Press, 2012)
38. Serhii Plokhy, *The Origins of the Slavic Nations: Premodern Identities in Russia, Ukraine and Belarus* (Cambridge University Press, 2006) .
39. Serhii Plokhy, *Unmaking Imperial Russia: Mykhailo Hrushevsky and the Writing of Ukrainian History* (University of Toronto Press, 2005) .
40. *Portraits of Medieval Eastern Europe*, ed. by Donald Ostrowski and Christian Raffensperger (London, New York: Routledge, 2018).
41. Timothy Snyder, *Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin* (New York: Basic Books, 2010)
42. Timothy Snyder, *Black Earth: The Holocaust as History and Warning* (Penguin, 2015)
43. Patrick J. Geary, *The Myth of Nations: The Medieval Origins of Europe* (Princeton, N.J., and Oxford: Princeton University Press, 2003).
44. Oleksiy Tolochko, *Kievan Rus' and Little Russia in the Nineteenth Century* (Kyiv: Laurus, 2012).
45. Edward L. Keenan, *Josef Dobrovsky and the Origins of the Igor' Tale*. Harvard Series in Ukrainian Studies (Cambridge: Harvard UP, 2003).
46. Serhiy Yekelchuk, *Stalin's Empire of Memory: Russian-Ukrainian Relations in the Soviet Historical Imagination* (Toronto: University of Toronto Press, 2004).
47. Simon Franklin and Jonathan Shepard, *The emergence of Rus 750–1200*, Longman History of Russia (London-New York: Longman, 1996).
48. Philippe Delorme, *Anne de Kiev : épouse de Henri Ier* (Paris: Pygmalion, 2015).
49. *The Future of the Past: New Perspectives on Ukrainian History*, ed. Serhii Plokhy, Harvard Papers in Ukrainian Studies (Cambridge: Harvard UP, 2017).
50. Serhii Plokhy, *The Cossack Myth: History and Nationhood in the Age of Empires* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).
51. *The Uses of the Middle Ages in Modern European States. History, Nationhood and the Search for Origins*, ed. Robert Evans, Guy P. Marchal, Writing the Nation (Palgrave Macmillan, 2015)

6. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://litopys.org.ua>. Представлено електронні версії книг відомих істориків: М. Грушевського, Н. Полонської-Василенко, О. Субтельного та ін. Також викладено цілий ряд джерел, зокрема, літописів. Мова сайту: українська.
2. Портал «Історична правда» (книжки, рецензії, фото матеріали, дослідження) <https://www.istpravda.com.ua/>
3. Електронна бібліотека журналу «Україна модерна». Журнал присвячено історії України та Центрально-Східної Європи кінця XVIII – XX століть. (<https://uamoderna.com/biblioteka>).
4. Бібліотека Українського центру вивчення Голокосту (<http://www.holocaust.kiev.ua/>)
5. <http://www.lrc-lib.ru> На сайті представлено повну базу берестяних грамот, ряд давньоруських літописів та словянських пам'яток. Зручна система пошуку, незамінна для написання практичних робіт та загалом самостійної роботи. Мова сайту: російська.
6. https://sigillum.com.ua/#abo_intro. На сайті представлено видання Інституту спеціальних історичних дисциплін Музею Шереметьєвих – це науково-дослідна установа, яка була створена з метою сприяння розвитку сфрагістики, геральдики, генеалогії та суміжних з ними дисциплін. Мова сайту: українська
7. Електронна бібліотека Інституту історії України НАН України [esource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=\(<.>IHU%3D!<.>\)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10](http://esource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=(<.>IHU%3D!<.>)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10)
8. Львівське відділення Інституту археології та джерелознавства імені М. Грушевського, Електронна бібліотека, Інтерактивний атлас історії України. <http://archeos.lviv.ua/>
9. Інститут археології та джерелознавства ім. М. Грушевського http://archeos.org.ua/?page_id=42 Електронна бібліотека: Архів ранньомодерної української держави, Архів Коша Нової Запорозької Січі, Корпус документів, архів Української Народної Республіки, Літопис УПА.
10. Критика. Міжнародний огляд книжок та ідей (<https://krytyka.com/ua>)